

Izvršba proti državi.

Miroslav Muha.

Nedavno je dovolilo okrajno sodišče v Celju izvršbo proti državi na podlagi končnega sklepa, kateri je državi naložil, da mora izročiti posest tovarne v Libojah njenim lastnikom.

Rekurz finančne prokurature proti izvršilnemu dovolilu je bil po okrožnem sodišču v Celju zavrnjen.

I.

Sodišča so na podlagi veljavnih zakonov pristojna za razsojo sporov med državo na eni in bodisi juridičnimi ali fizičnimi osebami na drugi strani tičočih se pravnih odnošajev države, kolikor so ti zasebno-pravne narave, ker so podvrženi taki pravni odnošaji predpisom zasebnega prava (glej n. pr. § 290 obč. drž. zak.). Seveda je to stvar zakonodaje, to se pravi, da to ni samo ob sebi umljivo, temveč mora biti to določeno po zakonu. Pri starih Rimljanih n. pr. so odločevala o takih sporih upravna oblastva v posebnem upravnem postopanju.

Vprašanje je sedaj, ali so sodbe proti državi tudi izvršljive ali konkretneje: ali je izvršba proti državi dopustna?

Neumannov komentar k izvršilnemu redu se postavlja brezpogojno na stališče dopustnosti s tem-le utemeljevanjem: določilo § 409 c. pr., po katerem se mora, ako se naloži v sodbi dolžnost kaj opraviti, istočasno določiti tudi rok za to opravilo, velja ravnotako za sodbe zoper erar (državo), ker ni odrejena v tem pogledu nikaka izjema. Ker pravomočna sodba tvori po § 1 št. 1 izvrš. reda izvršilni naslov in država ne uživa v pogledu izvršbe po nobeni zakonski določbi kake predprave, se mora sklepati, da je sodba izvršljiva tudi v premoženje erarja.

Praksa (odločbe bivšega avstrijskega vrhovnega sodišča) zastopa isto stališče, samo da ustanavlja glede izvršb radi denarnih terjatev gotove omejitve. Druge izvršbe zoper državo (kakor je n. pr. ona o izročitvi posesti tovarne v Libo-

jah lastnikom) se niti ne omenjajo, ker se smatrajo očitvidno brez vsega dopustnim.

V očigled takim pravnim nazorom in njihovim utemeljevanjem je pač upravičena rečenica: od samih paragrafov ne vidijo prava.

Ugotovimo najprej osnovne pojme, ki so potrebni za pravilni odgovor na stavljeno vprašanje o dopustnosti izvršbe zoper državo.

Kaj je sodišče? Sodišče je oni d r ž a v n i organ, po katerem d r ž a v a upravlja justico.

Kaj je izvršba? Izvršba je udejstvitev zahtevkov, ki so ugotovljeni po izvršljivem naslovu, s pomočjo sodišča, če potrebno, s s i l o.

Upnik, ki je izposloval sodbo, zahteva torej od d r ž a v e, da državni organ (sodišče) udejstvi tudi proti volji dolžnika zahtevek, ki mu je bil prisojen.

Voditi izvršbo proti državi pomenja potemtakem: poklicati d r ž a v o na pomoč, naj ona s svojimi organi udejstvi sodbeni izrek proti s a m i s e b i. Prava gorostasnost!

Pa poglejmo si stvar še natančneje. Kako naj obavi sodišče izvršbo, to je, kako naj ta državni organ s s i l o (ni pozabiti niti za trenutek, da pomeni izvršba v skrajnem slučaju uporabo sile) udejstvi izvršljivi zahtevek zoper državo? S pomočjo eksekutorja, eventuelno orožnikov (kakor v Libojah) in vojske, torej z oboroženo silo? Država naj uporabi lastno oboroženo silo — ustvarjeno v lastno zaščito — proti sebi!!

Vzemimo pa konkretnejši primer. Divizijska oblast je vzela poslopje v najem. Ker se ne drži določb najemne pogodbe, ji lastnik pogodbo odpove; odpoved postane pravomočna ali sodišče izreče odpoved pravomočno za veljavno, na kar predlaga lastnik izpraznitev prostorov izvršilnim potom. Eksekutor ne more ničesar opraviti, ker oborožen vojak ga ne pusti v poslopje; nato pošlje sodišče 50 orožnikov, da dajo eksekutorju asistenco; divizijska oblast pa postavi tem 50 orožnikom bataljon vojakov nasproti!

Iz tega je razvidno, da je izvršba zoper državo kot nasilna udejstvitev upnikovega zahtevka proti volji dolžnika po

svojem bistvu (država naj uporablja silo zoper samo sebe) absurdna in dejansko neizvedljiva.

Kar je bistveno absurdno in faktično neizvedljivo, to je pravno nedopustno, tembolj ako nastopa oboje obenem kakor v našem primeru.

Nasproti tem argumentom pa bi utegnil kdo ugovarjati (kakor se mi je že pripetilo): »Moram priznati, da je uporaba sile zoper državo nedopustna; toda dopustno je izvršilno dovolilo, ki je mora država spoštovati; ako ne stori tega, neha biti pravna država. Z drugimi besedami, vsa izvršilna dejanja proti državi so dopustna, kolikor ne vsebujejo uporabe sile.«

Tudi ta ugovor ne drži. Kajti izvršba brez morebitne uporabe sile sploh ni izvršba, to se pravi, ali je izvršba dopustna v polnem obsegu ali pa sploh ni dopustna. Ako se prizna nedopustnost uporabe sile, mora se priznati nedopustnost vsake eksekutivne odredbe. Polovičarske izvršbe zakon ne pozna, najmanj pa izvršbo kot nekaj opomin, naj zavezana stranka izvrši sodbeni izrek.

Država pa neha biti pravna država že tedaj, ako se s sodbenim izreku ne ukloni.

Izvršba zoper državo pa je po svojem bistvu tudi nepotrebna.

Kakor sem že gori omenil, ni samo ob sebi umljivo, da sodišča sodijo o sporih države zasebno-pravnega značaja. Lahko bi bilo namreč po zakonih države določeno, da ima o takih sporih soditi gotovo upravno oblastvo. Če je pa država po svojem zakonodajnem organu določila, da se uravnavajo njeni zasebno-pravni odnošaji po določilih zasebnega prava in da rešujejo redna sodišča iz njih nastale spore, je s tem tudi vnaprej izrekla, da se bo brezpogojno in brezizjemno iz lastne volje pokoravala sodnim izrekom.

Na podlagi te pravne ugotovitve pa ni moči niti misliti, da bi se država zoperstavljala sodnim izrekom, da se jim ne bi pokoravala. Trditev same možnosti upora je contradictio in adjecto. Ako država ne izvrši pravočasno t. j. v sodbeno ustanovljenem roku upnikovega zahtevka, se zgodi to le vsled krivde takega njenega organa; država kot taka in le ona prihaja tu v poštev, se ne more bistveno nepokoriti. Zavaljo

tega je izvršba zoper njo nepotrebna in vsled tega nedopustna, kajti kar je nepotrebno, to je pravno nedopustno.

Zoperstavitev s strani države bi bila možna le po njenem v to poklicanem faktorju t. j. zakonodajnem organu. To pa ne more uslediti, ne da bi spremenila poprej zakonodaja vse zakone, po katerih so zasebno-pravni odnošaji države podvrženi zasebnemu pravu in so za iz njih nastale spore pristojna redna sodišča.

Če bi se pa zakonodaja, dato sed non concessio, konkretnemu sodnemu izreku uprla, ne da bi poprej spremenila splošnih zakonov, ustanavljajočih pristojnost rednih sodišč za razsojo navedenih sporov, bi s tem donesla z a k o n, ki bi ga moralo spoštovati tudi sodišče.

Še nekaj besed o postopanju sekvestra v začetkom te razprave navedenem slučaju, seveda tudi le s pravnega stališča.

Ne samo njegova pravica, temveč tudi njegova dolžnost je bila in je, da se ne pokori sodni eksekuciji ne le s tu obrazloženega vidika, da je bila izvršba protipravna, ker nedopustna, temveč tudi z vidika njegovega državnopravnega odnošaja.

Sekvester je upravni državni organ, imenovan od v to poklicane državne oblasti; on ima poslušati glede vršenja svoje službe edinole svojo predpostavljeno oblast, posebno pa ne sme pod nobenim pogojem zapustiti svoje službe brez izrečnega ukaza višje oblasti. On torej ni ne upravičen in ne dolžan pokoriti se sodbenemu izreku kamoli pravno nedopustni izvršbi.

V takem slučaju kakor sekvester v Libojah se nahaja vsak podrejeni državni organ.

II.

Gori sem dokazal, da je izvršba proti državi nedopustna, prvič ker absurdna, drugič ker dejansko neizvedljiva, tretjič ker nepotrebna.

Ako ste zastopali dosedaj teorija in praksa nasprotno stališče, se da to razlagati deloma z zgrešeno mentaliteto, izvirajočo morda iz fakta, da je sodišče opremljeno z garancijo

neodvisnosti ter z obsežnimi oblastnimi pravicami, ki je nezvestno ali vzlic temu z neodoljivo silo obvladala juriste: da je sodišče nekaj izven- da celo nekaj naddržavnega t. j. sodišču se mora pokoriti vse, tudi država, ako ne z lepa pa s silo; deloma s sicer pravilnim naziranjem, da se ima izvršilni red smatrati kot sestavni del pravnega reda, iz katerega naziranja pa so se tvorili zgrešeni sklepi. Tako moramo razlagati Neumannovo utemeljevanje, da je izvršba proti državi radi tega dopustna, ker izvršilni red ne ustanavlja za državo v tem pogledu nikake posebne pravice.

Tu opominjam, da z ozirom na po meni navedene razloge nedopustnosti izvršbe proti državi ni možno pričakovati, da bi državna zakonodaja take »predpravice« države uzakonila. Saj je ta »predpravica« logična posledica vseh atributov države in pojma samega države (država naj uporabi silo proti sami sebi!).

Eno je razsoja po sodišču o sporih zasebno-pravnih odnošajev države, drugo je izvršba proti državi.

Prvo spada v pristojnost sodišč zbog državnega zakona, torej zbog državne volje, drugo je nedopustno, ker je v protislovju s pojmom same države in njenimi atributi.

Ako potemtakem sodišče vkljub temu dovoli izvršbo proti državi in jo skuša izvesti ali pa tudi ne, postavi se sicer nevede na absurdno stališče, da je ono nekaj nad državo stoječega, in zagreši s tem pravi pravcati čin pobune proti državi, omiljen z olajševalno okolnostjo nevednosti ali pomanjkanja preudarnosti, kakor se že hoče označiti to nerazumevanje osnovnih pravnih pojmov.

Novine so prinesle vest, da je ministrstvo pravde ukazalo celjskemu sodišču, naj ustavi izvršbo v stvari izročitve tovarne v Libojah. Ako je storilo to, to ni nikako uplivanje na neodvisno judikaturu, temveč je bila to njegova pravica in dolžnost, ker po gori rečenem pač ni moglo in ne more trpeti činov pobune proti državi, dasi nezvestnih.

